

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Nc/1/2023
Identifikačné číslo spisu:	3113227790
Dátum vydania rozhodnutia:	30.01.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Igor Belko
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:3113227790.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu I. N., bývajúceho vo I. H., K.. Q.. E. XX/XX, proti žalovanej Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Račianska 71, o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Trenčín pod sp. zn. 17C/336/2013, o námietke zaujatosti vznesenej žalobcom voči sudcom Krajského súdu v Trenčíne v konaní vedenom na Krajskom súde v Trenčíne pod sp. zn. 27Co/84/2022, takto

rozhodol:

Sudkyne Krajského súdu v Trenčíne JUDr. Ľubica Bajzová, JUDr. Alena Záhumenská a Mgr. Martina Trnavská nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Trenčíne pod sp. zn. 27Co/84/2022.

Odôvodnenie

1. Žalobca súčasne s podaním odvolania proti rozsudku Okresného súdu Trenčín z 23. júna 2022 č. k. 17C/336/2013-361 uplatnil námietku zaujatosti (doručenú Okresnému súde Trenčín 7. júla 2022; pozri č. 1. 394 spisu) voči sudcom Krajského súdu v Trenčíne. Žalobca v podanej námietke zaujatosti uviedol, že predmetom konania je nárok na náhradu škody v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) spôsobenej žalobcovi právoplatným rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne z 23. júna 2009 sp. zn. 2Tov/4/2009, ktorý bol zrušený rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 7. apríla 2011 sp. zn. 6Tdo/30/2010, resp. výkonom trestu odňatia slobody na jeho základe v trvaní 525 dní. Žalobca vzniesol námietku zaujatosti pre pomer Krajského súdu v Trenčíne, a tým aj všetkých jeho sudcov k veci. Dôvodil, že funkčne príslušným súdom na prejednanie odvolania žalobcu je práve Krajský súd v Trenčíne, ktorý nezákonné rozhodnutie vydal, ako aj že na tomto súde dodnes pôsobí sudca vtedajšieho senátu 2 Tov, Z. Poukázal, že nestačí, ak sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký javiť aj objektívne v očiach účastníkov konania.

2. K okolnostiam uvádzaným žalobcom v uplatnenej námietke zaujatosti sa vyjadrila sudkyňa Krajského súdu v Trenčíne, JUDr. Ľubica Bajzová, predsedníčka senátu, ktorému bola podľa rozvrhu práce vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie. Uviedla, že sa vo veci necíti byť zaujatá pre absenciu pomeru k účastníkom, ich právnym zástupcom, či k veci, ako aj že nepozná účastníkov konania ani okolnosti veci

nad rámec skutočností plynúcich z jej prideleného spisu.

3. Sudkyne JUDr. Alena Záhumenská a Mgr. Martina Trnavská sa k okolnostiam uvádzaným žalobcom vyjadrili rovnako. Vzhľadom na skutočnosť, že žalobca namietal zaujatosť všetkých sudcov Krajského súdu v Trenčíne, k žalobcom uplatnenej námietke zaujatosti sa vyjadrili tiež všetci títo sudcovia, pričom z ich vyjadrení vyplynulo, že žiaden z nich sa vo veci necíti byť zaujatý.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), ako súd nadriadený Krajskému súdu v Trenčíne [§ 54 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „Civilný sporový poriadok“)] posudzoval opodstatnenosť vznesenej námietky zaujatosti sudcov Krajského súdu v Trenčíne vo vzťahu k tým jeho sudcom, ktorí majú ako zákonní sudcovia rozhodnúť o odvolaní žalobcu voči rozsudku Okresného súdu Trenčín z 23. júna 2022 č. k. 17C/336/2013-361.

5. Zákonným sudcom je sudca (samosudca alebo člen senátu) miestne, vecne a funkčne príslušného súdu, ktorý má konať podľa rozvrhu práce prijatého v súlade so zákonom (pozri napr. I. ÚS 8/94, II. ÚS 15/96, II. ÚS 43/97, II. ÚS 47/99, III. ÚS 31/01). Najvyšší súd preto posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezaujatosti sudcov senátu 27 Co Krajského súdu v Trenčíne (ktorému bola vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie) z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí, pričom dospel k záveru, že námietka zaujatosti nebola podaná dôvodne.

6. Podľa § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku sudca je vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

7. Právo každého na nezávislý a nestranný súd, zakotvené v článku 36 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. V náleze sp. zn. II. ÚS 71/97 Ústavný súd Slovenskej republiky vyslovil, že: „Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu, čo znamená, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadržal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti pre uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ súd má právomoc o takomto práve rozhodnúť.“ Ústavný súd Slovenskej republiky nestrannosť sudcu judikoval aj v ďalších rozhodnutiach (pozri bližšie napr. sp. zn. III. ÚS 71/97, I. ÚS 73/97).

8. Ak je právo na nestranný súd vážne ohrozené z dôvodu nedostatočných záruk nezaujatého konania zo strany sudcu, na predchádzanie a zabránenie možného nespravodlivého rozhodnutia slúži inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodnutia sporu. Je potrebné si uvedomiť, že ide o prostriedok ultima ratio, nakoľko tento inštitút v podstate zasahuje do ústavne garantovaného práva na zákonného sudcu, a preto je v každom konkrétnom prípade potrebné k otázke možného vylúčenia (zákonného) sudcu z prejednávania sporu pre zaujatosť pristupovať so všetkou opatrnosťou a dôkladnosťou a starostlivo zvážiť, či skutočne existujú dôvody, ktoré sudcovi celkom zjavne bránia spor prejsť a rozhodnúť nestranne a nezávisle.

9. Ústavný imperatív, že nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky), je predovšetkým ochranou proti ľubovoľnému či účelovému obsadzovaniu konajúceho súdu. Možno konštatovať, že rovnako neústavné a nezákonné ako prejednanie a rozhodnutie vecí sudcom, o ktorého nezaujatosti je pochybnosť, by bolo aj rozhodnutie o vylúčení sudcu v prípade, kde pre také opatrenie nie sú splnené zákonné podmienky.

10. Účelom inštitútu vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania sporu je prispieť k nestrannému prejednávaniu sporu, k nezaujatému prístupu súdu k stranám alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska ustanovenia § 49 Civilného sporového poriadku je

právne významný vzťah sudcu, a to buď vzťah k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní.

11. Pomer k sporu ako okolnosť spochybňujúca nezaujatosť sudcu predpokladá situáciu, keď sudca je právne zainteresovaný na výsledku konania. O pomere k stranám alebo k ich zástupcom ako okolnosti vzbudzujúcej pochybnosti o nezaujatosti sudcu možno uvažovať, ak sa zakladá na príbuzenstve, či iných kladných alebo záporných vzťahoch sudcu k stranám alebo k ich zástupcom. Zaujatosť konkrétneho sudcu v prejednávanom spore musí vyplývať z objektívnych okolností podmieňujúcich jeho vzťah k predmetu konania alebo jeho vzťah k stranám tohto konania alebo k ich zástupcom. Povinnosť preukázať okolnosti odôvodňujúce zaujatosť konajúceho sudcu na prejednaní a rozhodnutí jemu pridelenej veci spočíva na tom, kto vzniesol námietku zaujatosti. Na druhej strane k záveru o tom, že sudca je vylúčený, nie je potrebné, aby bolo preukázané, že je zaujatý. Na vylúčenie sudcu postačuje, ak možno mať so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní, pochybnosti o jeho nezaujatosti, dôvodnosť ktorých musí však vyplývať z objektívne preukázateľných skutočností.

12. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska (sudcu), ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti (spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná). Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k predmetu sporu a k stranám sporu.

13. Subjektívne hľadisko strán sporu (prípadne sudcov samotných) je podnetom pre rozhodovanie o prípadnej zaujatosti, avšak ku konečnému rozhodnutiu o tejto otázke musí dôjsť výlučne na základe hľadiska objektívneho. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, alebo strany sporu, považujúcej sudcu za zaujatého, ale v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je povaha subjektívneho vzťahu sudcu k sporu, k stranám či ich zástupcom, ktorá je natoľko objektivizovateľná, že možno dôvodne pochybovať o nezaujatosti sudcu. K vylúčeniu sudcu môže dôjsť až vtedy, ak je evidentné, že jeho vzťah k sporu, stranám alebo ich zástupcom je takej povahy a intenzity, že aj napriek zákonom stanovenej povinnosti nebude schopný nezávisle a nestranne rozhodnúť.

14. V prvom rade je však potrebné brať zreteľ na to, že sudca je profesionál, spôsobilý odosobniť sa pri výkone svojej funkcie a rozhodovať nestranne. Pokiaľ strana nepreukáže opak, resp. nepredloží súdu také konkrétne indicie, ktoré budú opaku vážne nasvedčovať, je potrebné vychádzať z uvedenej premisy (o nestrannom sudcovi) a neprelamovať princíp zákonného sudcu (teda neodnímať sudcovi vec pridelenú v súlade so zákonom, ani stranám neodnímať zákonného sudcu). Takýto postup bez vážnych dôvodov môže tiež následne vyvolať pochybnosti o nestrannom a nezávislom súde, a to napr. u druhej strany sporu (ktorá zaujatosť sudcu nenamietala).

15. Z hľadiska posúdenia opodstatnenosti stranou sporu vznesenej námietky zaujatosti nie je rozhodujúci jej osobný subjektívny názor, domnienka alebo úvaha. Nemožno preto bez ďalšieho brať na zreteľ len samotné pochybnosti namietajúceho o objektívnom a nestrannom rozhodovaní sudcu, ale vždy treba

posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k tomu, že strana pochybuje o objektívnosti sudcu. Nadriadený súd môže vylúčiť namietaného sudcu z prejednávania a rozhodovania veci až vtedy, keď je evidentné, že vzťah sudcu nie je stranou len tvrdený, ale že skutočne existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku.

16. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu, keď výnimky môžu vyplývať len z existencie zákonných predpokladov, ktoré neboli v danej veci naplnené.

17. V danom prípade žalobca odôvodnil námietku zaujatosti vznesenú voči všetkým sudcom Krajského súdu v Trenčíne tým, že na tomto súde, ktorý je funkčne príslušným súdom na rozhodovanie o žalobcom podanom riadnom opravnom prostriedku proti rozhodnutiu súdu prvej inštancie, dodnes pôsobí sudca, ktorý bol v čase vydania nezákonného rozhodnutia zakladajúceho zodpovednosť podľa zákona č. 514/2003 Z. z. členom senátu 2 Tov Krajského súdu v Trenčíne, ktorý predmetné rozhodnutie vydal.

18. Je tak zrejmé, že žalobca videl objektívny dôvod pre vznik pochybností o nezaujatosti konania a rozhodovania sudcov v skutočnosti, že Krajský súd v Trenčíne svojím nesprávnym úradným postupom v inej (trestno)právnej veci žalobcu založil zodpovednosť v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z.

19. Podľa rozvrhu práce Krajského súdu v Trenčíne na rok 2022 senát 27 Co je zložený z predsedníčky senátu JUDr. Ľubice Bajzovej a sudkýň JUDr. Aleny Záhumenskej a Mgr. Martiny Trnavskej.

20. Z vyjadrenia predsedníčky senátu 27 Co Krajského súdu v Trenčíne, ako aj z vyjadrení sudkýň uvedeného senátu vyplýva, že sa subjektívne necítia byť zaujaté. Najvyšší súd posúdil aj objektívne aspekty nestrannosti namietaných sudkýň, pričom nedospel k záveru o existencii takých skutočností, ktoré by mali povahu dôvodov vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Zo žiadnych tvrdených skutočností (ani náznakom) nevyplýva, že by skutočnosť, že senát 2 Tov Krajského súdu v Trenčíne vydal vo vzťahu k žalobcovi nezákonné rozhodnutie, ktoré založilo zodpovednosť podľa zákona č. 514/2003 Z. z., ovplyvnila vzťah týchto sudkýň k žalobcovi v miere významnej pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania sporu v zmysle § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku. Na uvedenom závere nič nemení ani skutočnosť, že Z. ako vtedajší člen senátu 2 Tov je dodnes sudcom Krajského súdu v Trenčíne.

21. Posúdiac vec tak z hľadiska subjektívnej, ako aj objektívnej stránky sudcovskej nezávislosti, najvyšší súd nezistil také okolnosti, ktoré by mali alebo mohli byť vnímané ako porušujúce právo na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) a negarantujúce rozhodovanie nezávislým a nestranným sudcom. Z týchto dôvodov nezistil naplnenie predpokladov na vylúčenie senátu 27 Co (do ktorého vec napadla) zloženého z predsedníčky senátu JUDr. Ľubice Bajzovej a sudkýň JUDr. Aleny Záhumenskej a Mgr. Martiny Trnavskej.

22. Najvyšší súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že jednou zo záruk nestrannosti sudcu je jeho profesionalita. Jej súčasťou je vedomosť sudcu, že princíp nezávislého, nestranného a spravodlivého rozhodovania je zásadným princípom fungovania súdnej moci, a že je jeho zákonnou, resp. ústavnou ako aj morálnou povinnosťou tento princíp dodržiavať. Najvyšší súd v predmetnej veci dospel k záveru, že zákonné sudkyne, vedomé si svojich ústavných povinností, sú schopné vo veci rozhodovať nezaujate a nestranne.

23. V kontexte posudzovanej námietky zaujatosti žalobcu najvyšší súd tiež konštatuje, že dôvodom na vylúčenie sudkýň nie je bez ďalšieho ani to, že vykonávajú súdnictvo na súde, ktorý (podľa tvrdenia žalobcu) v inej právnej veci založil zodpovednosť žalovanej Slovenskej republiky v zmysle zákona č.

514/2003 Z. z. (k tomu pozri napríklad aj uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. októbra 2013 sp. zn. 4 Cdo 343/2013).

24. Vzhľadom na vyššie uvedené dospel najvyšší súd k záveru, že v danom prípade nie sú splnené zákonné predpoklady podľa § 49 ods. 1 Civilného sporového poriadku na vylúčenie sudkýň Krajského súdu v Trenčíne JUDr. Ľubice Bajzovej, JUDr. Aleny Záhumenskej a Mgr. Martiny Trnavskej z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na Krajskom súde v Trenčíne pod sp. zn. 27Co/84/2022. Námietku zaujatosti vznesenú žalobcom preto považoval za nedôvodnú.

25. Podľa § 55 veta druhá Civilného sporového poriadku nadriadený súd rozhoduje o vylúčení ďalších sudcov iba v tom prípade, ak zároveň rozhodne o vylúčení toho sudcu, ktorý má vec prejednať a rozhodnúť. Napriek skutočnosti, že žalobca uplatnil námietku zaujatosti vo vzťahu k všetkým sudcom Krajského súdu v Trenčíne, najvyšší súd aplikujúc ustanovenie § 55 druhá veta Civilného sporového poriadku, o vylúčení ostatných sudcov nerozhodoval.

26. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.